

На сьогодні актуальним є питання конкретизації поняття «фриланс», яке є більш наближеним до надомної роботи і більш доречно розкрито у Конвенції Міжнародної організації праці №177 «Про надомну працю», в якій вона визначається як – робота, яку виконує особа, що іменується надомником, та яку виконує за своїм місцем проживання або в інших приміщеннях за його вибором, однак не у виробничих приміщеннях роботодавця за винагороду з метою виробництва товарів та послуг, згідно із вказівками роботодавця, незалежно від того, хто надає обладнання, матеріали та інші ресурси [4]. Приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних норм переведе проблему оподаткування оплати праці фрилансерів у сферу трудового законодавства, що дозволить захистити права працівників, знизити ймовірність укладання нікчемних договорів, коли трудові договори укладаються як цивільно-правові, що особливо актуально у світлі значного підвищення рівня відповідальності за порушення у сфері трудового законодавства України.

1. Щодо проблем застосування актів законодавства про працю: Лист Міністерства праці та соціальної політики України №105/13/116-08 від 15.05.2008р.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN43309.html

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI// [Електронний ресурс]:– Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>

4. Про надомну працю: Конвенція Міжнародної організації праці №177// [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/993_327

О.Ю. Сидорович

Тернопільський національний економічний університет

ХРОНОЛОГІЯ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ ІНСТИТУТІВ ОПОДАТКУВАННЯ

Входження світової спільноти в XXI століття, окрім тенденцій податкової гармонізації та конкуренції ознаменувало собою розуміння складності і незворотності глобалізаційних трансформацій, наявність постійно існуючих та перманентно виникаючих соціальних криз та загроз. Це зумовило перегляд і чергове переосмислення ролі інститутів оподаткування, яка є особливо важливою в періоди трансформації, коли економіка знаходиться в точках біфуркації, в стадії невпорядкованості та хаосу. Хронологія розвитку вітчизняних інститутів оподаткування засвідчує їх давнє походження та тривалу історію формування. Однак, лише проголошення незалежності України ознаменувало собою новітню еру формування якісно нових перерозподільчих процесів на основі акумуляції податків і податкових платежів, зумовивши цим самим новий етап податкового інститутогенезу.

Ретроспективний аналіз функціонування інститутів оподаткування незалежної України засвідчує існування декількох еволюційних періодів їх розвитку, усвідомлення спектру прояву та характеристики яких зумовило концептуалізацію хронології становлення податкової системи та заходів податкового реформування, зокрема:

перший етап: (1991-1993) – *формування інститутів оподаткування* (початкова стадія, де має місце генерування та кількісне наповнення елементів інститутів, які утворюють нову структуру);

другий етап (1994-1999 рр.) – *побудова стійких податкових механізмів;*

третій етап (2000-2010 рр.) – *корегування параметрів і механізмів оподаткування* (стадія становлення, що охоплює період від виникнення елементів інституціональної системи до перетворення її в цілісність, коли нова структура

взаємодії поширюється по всьому фіскальному простору держави, має місце диференціація елементів інститутів та ускладнення зв'язків між ними);

четвертий етап (2011-2014) – уніфікація механізмів оподаткування (досягнення цілісності (стадія зрілості), зумовлена структурно–організаційною тотожністю елементів інститутів оподаткування та їх глибокою уніфікацією);

п'ятий етап (з 2015 – по нинішній час) – *трансформаційні перетворення інститутів оподаткування* (стадія, що характеризується трансформацією інститутів як системи в якісно нове ціле «вищого рівня»).

Формування інститутів оподаткування на першому етапі ускладнювалось недостатністю теоретичного осмислення умов переходу від командно-адміністративної до ринкової економіки, відсутністю практичного досвіду податкового реформування, еkleктичним поєднанням різних елементів податкових систем провідних країн світу, недостатністю правової бази з питань фінансового і податкового законодавства та ін. Використання перехідних положень законодавчо-правової бази колишнього СРСР зумовило паралельне використання уже існуючих податків, їх поступове реформування та запровадження нових.

Незначні обсяги податкових поступлень не здатні були забезпечити гіпертрофовану соціальну інфраструктуру, оборонну сферу, управлінський апарат, витрати на ліквідацію наслідків Чорнобильської катастрофи та інерційну підтримку збиткових державних підприємств [1. С. 226]. Високий рівень дефіциту державного бюджету, що покривався переважно емісійним шляхом «стимулювало» галопаючі темпи росту інфляції (в 1993 році вони становили 10256% в рік) та кризові явища в сфері державних фінансів. Як наслідок, з метою нейтралізації рівня системного колапсу в економіці держава змушена була вдатись до залучення міждержавних позик, створивши та періодично посилюючи цим власну фіскальну і боргову залежність. Не дивлячись на означені негативні моменти, поступово формувались податкові механізми, що закріплювали як контролюючі, так і обліково–аналітичні функції податкових органів на основі запроваджених державних реєстрів. Відсутність системного бачення щодо побудови цілісної моделі податкової системи а також існування надто громіздких і колізійних податкових норм зумовлювало застосування великої кількості різних податків з відносно невеликими ставками і низькою фіскальною роллю. Постійна заміна переліку основних податків і платежів, часта зміна об'єкту прибуткового оподаткування юридичних осіб (прибуток–дохід–прибуток) та ставок оподаткування (28%, 20%, 28%, 20%), пошук ефективного співвідношення видів податків на фоні гіпертрофованого фіскального характеру заходів податкового впливу сприяло згортанню інноваційно–інвестиційних параметрів розвитку підприємств та значний розвиток неформальної економіки.

В період 2000-2010 рр., існувало чимало серйозних проблем і внутрішніх суперечностей розвитку. Зокрема, законодавство з питань оподаткування, будучи занадто громіздким та заплутаним налічувало в середньому 600 законів та правових актів, положення яких часто суперечили один одному. Постійне нарощення соціальних видатків зумовлених неадекватністю моделі розподілу бюджетних повноважень, соціального популізму влади та відсутності ефективного державного і публічного контролю за використанням бюджетних коштів значно посилювалось з 2005 року внаслідок започаткування практики покриття видатків Пенсійного фонду не за рахунок страхових внесків, а шляхом дотування з Державного бюджету. Очевидним є те, що частка податкових надходжень в структурі доходів Зведеного бюджету впродовж усього періоду державотворення була досить значною і становила в середньому 74% (рис. 1).

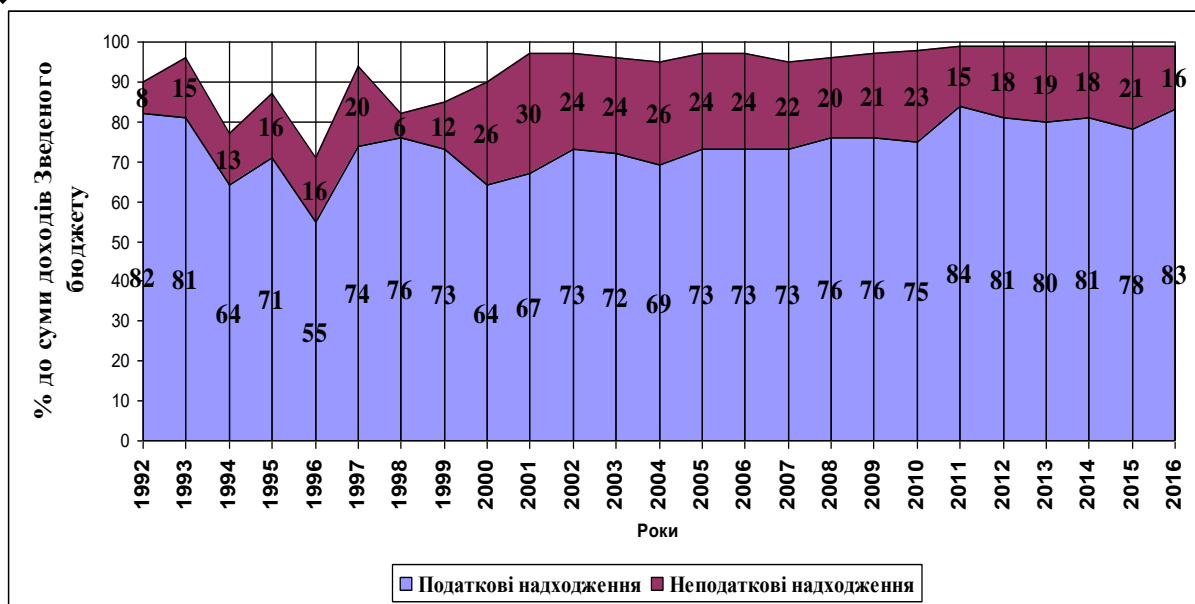

Рис. 1. Структура доходів Зведеного Бюджету (1992-2016 рр)

Джерело: розраховано автором за даними Державної казначейської служби України

З 2011 року було започатковано новий етап становлення інститутів оподаткування, активований прийняттям Податкового кодексу. Податковий кодекс значно видозмінив кількість та структуру державних і місцевих податків і платежів, уніфікував порядок їх обчислення та сплати, а також вніс норми щодо питань податкового адміністрування. Однак, динамічний характер перебігу трансформаційних перетворень в економіці як України, так і світу вимагає здійснення заходів податкового регулювання. Саме тому, вже в 2011 році в Податковий кодекс було внесено цілий ряд змін і доповнень.

На сьогоднішній день в сфері державних фінансів мають місце заходи реформування структури і ролі Державної фіскальної служби України, здійснюються стратегічні і тактичні заходи з прискорення фіскальної децентралізації і податкової лібералізації. Аналізуючи перебіг етапів розвитку вітчизняних інститутів оподаткування чітко простежується позитивна динаміка, оскільки податкові реформи, які проводилися протягом останніх десятиліть сприяли поступовій побудові справедливої, прозорої та передбачуваної податкової системи, оптимізації податкового навантаження та підвищення ефективності адміністрування податків.

1. Турбулентность налоговых реформ / [Юрий С. И., Крисоватый А. И., Майбуров И. А., Коцук Т. В.]. – К.: Знання, 2011. – 382 с.

2. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України.: Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>

Н.В. Харченко

Запорізька державна інженерна академія

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ТОРГОВИХ ВІДНОСИН МІЖ ДЕРЖАВАМИ

Однією з основних форм податкових вилучень є непрямі податки. Їх частка в державних бюджетах високорозвинених країн становить: у США – 8-9%, Великобританії – більше 20%, Японії – 26%, Німеччині – близько 18% [1].